

A. Yovenko

ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND COMPOSITION OF THE NATIONAL DEMOCRATIC PARTY OF GERMANY

Using German sources and research by academics from Germany, the author examines the history of the most notable right-radical political organization in Germany: the National Democratic Party. The article focuses on the party's organizational structure and composition.

Particular attention is paid to the structure of the governing bodies; methods of financing; the party's youth organization, Young National Democrats; and the party press. Individual structures of the party was "Service of order" and press organ of the party was newspaper "Deutsche Stimme".

It is notable that the party is organized on the principles of strong vertical power. During its formation, consolidation and major electoral success, the party and its organizations have the maximum number of members. The party is financed by membership fees, donations, contributions from members of the faction, loans and money refunded after the elections to the Bundestag.

Key words: Right radicalism, Right extremism, National Democratic Party.

© А. Йовенко

Надійшла до редакції 18.10.2012

УДК 930.2(410.1+73)"1939/1949"

"ОСОБЛИВІ" АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ (1939 - 1949): ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

ТЕТЯНА КЛИНІНА,

аспірант Донецького національного університету

Стаття присвячена історіографічному огляду англо-американських "особливих" відносин. У роботі аналізуються наукові досягнення зарубіжної та вітчизняної історіографії; виокремлено декілька підходів до розуміння "особливих" відносин, а також робиться наголос на питаннях, які потребують подальшого розгляду.

Ключові слова: "особливі" відносини, США, Велика Британія, зарубіжна, вітчизняна історіографія.

Постановка проблеми та стан її дослідження. Однією з невід'ємних основ сучасного світоустрою є двостороннє співробітництво, й "особливі відносини", які склалися між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією наприкінці першої половини ХХ століття, є достатнім тому підтвердженням. Сьогодні ця двостороння співпраця вже є незаперечним фактом сучасного міжнародного життя; вона довела свою значущість складною, продуктивною та неоднозначною сімдесятирічною історією існування. Тому не дивно, що "особливі відносини", які були закладені У. Черчиллем та Т. Рузвельтом у період Другої світової війни та які в міжнародному житті вважаються феноменом, привертають увагу світової спільноти, наукових кіл. Однак опрацювання спеціальної літератури виявило, що незважаючи на наукову значущість та актуальність питання, а також наявність великого обсягу різноманітних досліджень, сутність англо-американського співробітництва в українському науковому колі й досі залишається недостатньо висвітленою та осмисленою.

Відмінною рисою історичної літератури, зокрема, присвяченої "особливим" англо-американським взаємовідносинам, є недостатність узагальнювальних робіт історіографічного характеру. Багато зарубіжних і вітчизняних досліджень, матеріали й висновки яких враховувалися автором при написанні роботи, присвячені огляду літератури або з питань зовнішньої політики Сполучених Штатів та Британії, або з питань міжнародних відносин узагалі. Тим не менше, базовими для дослідження стали роботи, які так чи інакше торкаються питання історіографії англо-американських "особливих" взаємовідносин. Зокрема, це роботи таких американських і британських істориків, як М. Белофф, Е. Ермас, Д. Лінков, В. Кларк, А. Данчев та інші, які намагалися структурувати наукові досягнення з питань англо-американських взаємовідносин та виокремити різні підходи до їх розуміння [1-5]. Аналіз основних напрямків, концепцій та шкіл в американській та британській історіографії зовнішньої політики дали й радянські науковці М. Болховітов та К. Б. Виноградов [6-7].

Мета роботи полягає в комплексному розгляді зарубіжної та української історіографії, яка безпосередньо торкається питань "особливості" англо-американських взаємовідносин.

Мета роботи обумовлює її основні **завдання**:

- виявити характерні риси розуміння сутності англо-американської співпраці в зарубіжній та вітчизняній історіографії;

- розкрити коло нерозглянутих питань в історіографії відносин між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією.

Виклад основного матеріалу. Існування між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією партнерських відносин, які У. Черчилль визначив як "особливі" (така їх назва надовго закріпилася в міжнародній політиці), суттєво відрізняються від відносин із будь-якими іншими країнами світу своїм характером, формами та сутністю. Загалом можна констатувати, що більшість зарубіжних дослідників, які звертаються до аналізу відносин Лондона та Вашингтона, вбачають в тій чи іншій мірі правомірним вживання терміна "особливі відносини" для визначення співробітництва Америки та Британії на міжнародній арені.

На підставі робіт таких авторитетних дослідників "особливих відносин", як К. Белл, Д. Бейліс, К. Грейлінг можна стверджувати, що найбільш часто в науковій літературі "особливі відносини" характеризуються як "взаємодія Великої Британії та Сполучених Штатів Америки в різних сферах світової політики та економіки, яка спирається на близькість мови, релігії, культури, права, а також на родинні та ділові зв'язки між представниками політичної та економічної еліти" [8-10].

Директор Центру дипломатичних та міжнародних досліджень Університету Лестера Джон Дамбрелл у своїй книзі "Особливі відносини". Англо-американські відносини від "холодної війни" до Іраку" підкреслює, що необхідно розрізняти "особливі відносини" як політичний курс, тобто програму та сукупність засобів і методів для реалізації національних інтересів, та "особливі відносини" як конкретне співробітництво на міжнародній арені [11]. Тим не менш він, як і його британські колеги, наголошує на дійсному існуванні "особливих" відносин між Сполученими Штатами та Британією [12].

Водночас серед науковців немає однозначної думки з досить широкого кола питань, а саме: у чому полягали причини виникнення та подальшого підтримання "особливих відносин" між двома англосаксонськими країнами; чи існували "особливі відносини" до Другої світової війни (їх наявність у період Другої світової війни та після її закінчення не заперечується більшістю науковців) і що вважати початком "особливого" англо-американського співробітництва; який ступінь участі та характер кожної зі сторін у співробітництві на міжнародній арені та значення "особливих відносин" для кожної із сторін та міжнародної ситуації в цілому.

Наукова полеміка питання часу виникнення "особливих відносин" продовжується до сьогодні. Англійський історик Х. К. Аллен висуває припущення про те, що "особливі відносини", або "незафіксований альянс", зі Сполученими Штатами існували завжди, і простежує його розвиток від битви під Йорктауном у 1781 році [13]. Г. Ніколас та К. Белл дотримуються думки, що "особливі відносини" існували чи не з часу заснування американської держави. Відомий оксфордський американіст Г. Ніко-

лас у книзі "Велика Британія та Сполучені Штати Америки" висунув припущення, що "навіть у часи американського ізоляціонізму між Лондоном та Вашингтоном існував більш вільний обмін інформацією, аніж з іншою державою" [14]. К. Белл вбачає початок "особливих відносин" з моменту підписання Доктрини Монро в 1820 році, хоча американські історики стверджують, що в XIX столітті Велика Британія не була пріоритетним зовнішньополітичним напрямком США [15]. Англійський автор Д. Маклейн у книзі "Зовнішня політика Англії після Суеця" називає конкретну дату зародження "особливих відносин" - весна 1940 року [16].

Можна констатувати, що немає однозначної думки не тільки про час виникнення, а й про ступінь "особливого" характеру англо-американських відносин. У США "особливі відносини" розглядаються переважно як штучно створений британцями інструмент дипломатії, яких не було, а були лише відносини, викликані воєнним часом; у Великій Британії - як реальність англо-американських відносин. На нашу думку, обидва такі погляди не можуть протиставлятися один одному, оскільки саме поєднання всіх особливостей, тобто комплексний аналіз процесу взаємовідносин США з Великою Британією, дає змогу дати об'єктивну оцінку ступеня взаємовідповідності стосунків між цими країнами.

Британські історики А. Тойнбі та У. Макнейл у своїх дослідженнях доходять думки, що немає достатніх підстав говорити про існування "особливих відносин" між Америкою та Британією. Це в першу чергу пов'язано з тим, що стосунки Лондона та Вашингтона далеко не завжди були дружніми, а подруге, позиції двох держав із ряду принципово важливих питань світової політики дуже часто не збігалися [17-18]. Отже, незважаючи на цілий ряд протиріч, "особливі відносини" існували, але в той же час змінювалися за формою та змістом залежно від тих функцій та завдань, які вони виконували на міжнародній арені в певний період часу.

Авторитетний американський науковець Д. Рейнолдс у своїх численних працях про англо-американські взаємовідносини стверджував, що "як історичний факт, військові англо-американські відносини дійсно були "особливими". Рейнолдс визнає, що з точки зору понять "якість" та "значущість" можна говорити про те, що "особливі" відносини існували між Великою Британією та Америкою, починаючи з 40-х років XX століття. Він стверджує, що "особливі" відносини є "британським творінням інструменту дипломатії, призначені для зменшення зниження світової потуги Британії шляхом дружби зі Сполученими Штатами Америки" [19-20].

Немає однозначної думки й стосовно того, що вважати фундаментом англо-американських відносин. Показовою в цьому сенсі є стаття Алекса Данчева під назвою "Особливість", опублікована в журналі "Міжнародна справа" в 1996 році. Залежно від того, що є основою "особливих відносин", він виокремлює три підходи (протестантський, функціональний, термінальний) до їх розгляду, які відрізняються один від одного саме розумінням так би мовити "цементуючого" фактора [21]. Протестантський (раніше відомий як "традиціоналістський") підхід характеризується акцентом на чуттєвих та культурних аспектах відносин. Своім корінням цей підхід сягає в 50-ті роки XX століття. "Особливі відносини", згідно із цим підходом, склалися під час Другої світової війни як результат тривалого процесу зближення

англомовних людей, які мають спільну культуру та мову [22]. Можна з упевненістю говорити, що в основі цього підходу лежить і значна історична близькість зазначених країн. Вищезгаданий Г. Ніколас наголошував на єдиному англосаксонському походженні більшої частини їх населення, єднанні мовою та історико-культурною спадщиною і, як наслідок, єдиним складом мислення, схожим стилем дій та ставленням до світу [23]. Цю думку поділяв і британський історик Х. Алєн, який указував на наявність взаєморозуміння між обома народами, а також наголошував на мінімізації серйозних протиріч [24]. Також цей підхід ставив на меті підкреслити значення цих відносин для Сполучених Штатів та Британії. Тут "особливі відносини" виступали як "добра річ", про яку піклувались і яку зберігали не лише на благо Штатів та Англії, а й на благо міжнародного миру та стабільності.

На відміну від свого попередника, функціональний підхід (відомий як ревізійний), який зародився у 60-70-ті роки ХХ століття, менше уваги приділяв спільності культури як основи англо-американських взаємовідносин, а наполягав на спільності інтересів. Британський історик Джон Бейліс у своїх численних дослідженнях, присвячених англо-американським взаємовідносинам, указує, що, попри велику значущість мовно-культурного фактора, обґрунтувати "особливість" англо-американських відносин лише за його допомогою неможливо. Саме тому Дж. Бейліс пропонує звернути увагу на взаємну зацікавленість США й Великої Британії і зазначає, що саме політичний розрахунок став однією з головних причин співробітництва, а мовно-культурний фактор лише підсилював цей розрахунок й допомагав скріпити союз [25]. Згідно із цим підходом, тісний взаємозв'язок між обома країнами обумовлювався спочатку балансом сил проти Німеччини, а згодом - балансом сил проти Радянського Союзу. Крістофер Торн, вищезгаданий Девід Рейнолдс, які також належать до істориків-функціоналістів, стверджували, що "реальність англо-американських відносин включала в собі стільки ж розбіжностей і непорозуміння, скільки співробітництва й гармонії" [26-27]. Це твердження, по-суті, стало гаслом функціонального підходу.

І нарешті третій - термінальний (або постревізійний) підхід, який зародився вже після закінчення "холодної війни", суттєво відрізняється від протестантського та функціонального підходів. Представники "термінальної школи", такі як Алекс Данчев та Джон Діккі, приймаючи деякі положення своїх попередників, тим не менш намагаються розкрити міфологічний характер "особливих відносин". На їхню думку, "особливість" є і завжди була самообманом, а тому "особливі відносини" були не просто інструментом дипломатії, а мовною конструкцією, яка сприяла вираженню національних ілюзій [28-29].

Деякі аспекти англо-американських взаємовідносин розглянуті й у французькій історіографії. Зокрема, французькі вчені приділяють увагу переважно вивченню класичних тем: зовнішній політиці Франції, окремим країнам та двостороннім відносинам. Серед істориків, які якимсь чином торкаються питання взаємодії Лондона з Вашингтоном, слід зазначити Ж. Боссуата, П. Меландрі, П. Рєнувена, роботи яких безпосередньо присвячені зовнішній політиці Сполучених Штатів [30-32]. Однак на якість цих робіт вплинули досить довгі франко-американські протиріччя, тому в працях зазначених учених указується, що Сполучені Штати використовували Велику

Британію задля проникнення на європейський континент, а тому говорити про "особливість" англо-американських відносин немає сенсу.

Характерною особливістю російської історіографії радянського періоду є крайня політизація, що була викликана протистоянням між США та Великою Британією, з одного боку, та СРСР, з іншого. Зміна лідерів у СРСР у 1953 році не принесла очікуваних змін для розвитку історичних досліджень. Стереотипи та шаблони, які диктувалися офіційною трактовкою історії першої половини ХХ століття, продовжували жити в працях, які побачили світ у 1950-1960-х роках. Деякі позитивні зміни в радянській історіографії англо-американських відносин принесли 1970-ті роки, однак повністю відмовитися від "ідеологічних здобутків" минулого так і не вдалося. Не було цього зроблено й у 1980-х роках, попередні стереотипи досі залишалися домінуючими. Суттєві перетворення сталися лише в 90-х роках ХХ століття з розпадом Радянського Союзу, коли поступово почав зникати ідеологічний тиск, розширилась джерельна база для дослідження. Роботи сучасних російських істориків якісно відрізняються від робіт їхніх попередників іншою методологією, плюралізмом думок та оцінок. Зокрема, з'являються роботи, у яких автори наголошують на важливості об'єктивного підходу до розгляду англо-американських відносин. Тим не менш, попри значне зменшення ідеологічного трибу робіт пострадянського часу, говорити про повне його викорінювання не доводиться. Причиною виступають час від часу погіршення відносин США та Великої Британії з Росією з різних питань, що знов призводить до появи таких висловів, як "Рах Америка" та "підступний Альбїон".

Ще одним недоліком російської історіографії є відсутність робіт (за окремими винятками), які безпосередньо присвячені аналізу сутності "особливих відносин". Це звичайно не говорить про те, що радянська та сучасна російська історіографія пройшла повз англо-американські стосунки. Навпаки, російські науковці зробили величезний внесок у розгляд англо-американських відносин у різні проміжки часу. Досі авторитетними залишаються праці таких радянських істориків, як Л. Поздєєва, М. Яковлев, А. Уткін, В. Трухановський та інші, які аналізували стосунки між Сполученими Штатами та Британією під час Другої світової війни, у рамках антигітлерівської коалїції та за часів "холодної війни" [33-36]. Однак "білою плямою" в російській історіографії залишається питання саме розуміння сенсу "особливості" цих взаємовідносин.

В українській історіографії, особливо часу незалежності, "особливі відносини" залишаються невивченими. Останні два десятиліття тільки-но робляться кроки в цьому напрямку. Частково розкриті окремі аспекти проблеми, наприклад, у працях львівської дослідниці С. М. Пик, яка розглядає еволюцію "особливих" англо-американських відносин узагалі, від початку Другої світової війни до сьогодні. "Особливі відносини" в цій роботі представлені як унікальний взаємовигідний зв'язок між державами, що простежується в усіх важливих сферах життєдіяльності їхніх суспільних систем, а також виявляється у вигляді узгоджених дій на міжнародній арені внаслідок реалізації спільних інтересів. Авторка вказує, що "особливі відносини" є не просто поняттям, а очевидною реальністю, яка суттєво впливає на розвиток двосторонньої співпраці двох держав [37]. Однак англо-американські відносини в

роботі цього автора представлені як предмет політологічної, а не історичної науки. Монографії й статті інших українських учених, зокрема В. Ю. Крушинського, Б. М. Гончара, Н. Л. Яковенко та інших, присвячені різним аспектам політики Великої Британії та США переважно в 70-90-ті роки ХХ століття, де автори торкаються питання "особливих взаємовідносин" лише фрагментарно [38-39]. Зокрема, Н. Л. Яковенко у своїй роботі не погоджується з деякими зарубіжними авторами щодо питання початку "особливих відносин" у ХVІІІ ст., хоча й визнає, що "особливі відносини" Британії з Америкою є результатом тривалого історичного розвитку багатопланової взаємодії обох держав [40].

Висновки

Таким чином, англо-американським "особливим відносинам" присвячена значна кількість наукової літератури, яка особливо інтенсивно виходить останні 20 років. Підсумовуючи досягнення зарубіжної історіографії, ми маємо відмітити, що в ній існують різні підходи до розуміння "особливих відносин". Ідеться не лише про протилежні оцінки з точки зору "національного підходу" й різні трактовки так званої "особливості"; у нашому випадку не меншу роль відіграє приналежність тих чи інших авторів до політичних партій усередині країни.

В американській літературі важко виокремити науковців, які займаються винятково "особливими відносинами" (за окремими випадками); це пов'язано з тим, що для американських учених взаємовідносини Америки з Британією фактично не є самостійним смисловим сюжетом, оскільки для Сполучених Штатів Англія - серйозний заокеанський партнер, який майже завжди виступає на їх боці з різного кола питань.

У британській літературі спостерігається зовсім інша ситуація - англо-американські відносини в силу своєї політичної значущості досить часто виступають об'єктом наукових досліджень.

Російська література донедавна була вкрай політизованою й розглядала англо-американські відносини як агресивні та антирадянські.

У вітчизняній літературі тільки-но робляться кроки в напрямку аналізу сутності та ролі "особливих" відносин не лише в історії США та Британії, а й у світі в цілому.

Отже, попри великий науковий масив досліджень, і досі не відбулося комплексного концептуального осмислення проблеми, переважають фрагментарні, описові роботи переважно аналітичного характеру. Тому сьогодні перед науковцями стоїть ряд завдань, які дозволять їм об'єктивно, усебічно проаналізувати та осмислити місце й роль "особливих" англо-американських взаємовідносин не лише в системі міжнародних відносин, а й в історії цих країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Beloff M. The special relationship: an Anglo-American myth? / M. Beloff // *A Century of Conflict 1850 - 1950. Essays for A. J. P. Taylor* / [M. Gilbert (ed.)]. - London : Hamish Hamilton, 1966. - 355 p.
2. Ermath E. D. Sequel to History Postmodernism and the Crisis of Representational Time / E. D. Ermath. - Princeton : Princeton University Press, 1992. - 235 p.
3. Lincove D. A. The Anglo-American Relationship: An Annotated Bibliography of Scholarship 1945 - 1985 / D. A. Lincove, G. R. Treadway. - Westport : Greenwood Press, 1988. - 287 p.

4. Clark W. Less than Kin: A Study of Anglo-American Relations / W. Clark. - London : Hamish Hamilton, 1957. - 431 p.
5. Danchev A. On Specialness: Essays in Anglo-American Relations / A. Danchev. - Basingstoke : Macmillan, 1998. - 195 p.
6. Болховитинов Н. Н. США: проблемы истории и современная историография / Н. Н. Болховитинов. - М. : Наука, 1980. - 405 с.
7. Виноградов К. Б. Очерки английской историографии нового и новейшего времени / К. Б. Виноградов. - Ленинград : Изд-во Ленинградского ун-та, 1975. - 224 с.
8. Baylis J. Anglo-American defense relations 1939 - 1980: the special relationship / J. Baylis. - L., 1981. - P. 7.
9. Bell C. The debatable alliance / C. Bell. - L. : Oxford University Press, 1964. - P. 18.
10. Grayling C. Just another star: Anglo-American relations since 1945 / C. Grayling. - L. : Harrap, 1988. - P. 25.
11. Dumbrell J. A Special Relationship. Anglo-American Relations from the Cold War to Iraq / J. Dumbrell. - L., N.Y. : Palgrave Macmillan, 2006. - P. 12.
12. Dumbrell J. A Special Relationship. Anglo-American Relations from the Cold War and After / J. Dumbrell. - N.Y. : Palgrave Macmillan, 2001. - P. 8-9.
13. Allen H. C. The Anglo-American relationships since 1783 - 1952 / H. C. Allen. - L., 1959. - P. 98.
14. Nicholas H. G. Britain and the United States / H. G. Nicholas. - L., 1963. - P. 32.
15. Bell C. The debatable alliance / C. Bell. - L. : Oxford University Press, 1964. - P. 16.
16. Maclean D. British Foreign Policy since Suez / D. Maclean. - L., 1970. - P. 58.
17. Toynbee A. Study of History / A. Toynbee. - L., 1954. - P. 514.
18. McNeill W. H. America, Britain and Russia: Their cooperation and Conflict, 1941-1946 / W. H. McNeill. - Oxford, 1953. - P. 47.
19. Reynolds D. The Creation of the Anglo-American Alliance 1937 - 1941 / D. Reynolds. - L., 1981. - P. 39.
20. Reynolds D. A "special relationship"? American, Britain and the international order since the Second World War / D. Reynolds // *International Affairs*. - 1985. - Vol. 62. - 674 p.
21. Danchev A. "On Specialness" / A. Danchev // *International Affairs*. - 1996. - Vol. 73. - P. 737-752.
22. Baylis J. Anglo-American relations since 1939. The enduring alliance / J. Baylis. - N.Y. : Manchester University Press, 1997. - P. 9.
23. Nicholas H. G. Britain and the United States / H. G. Nicholas. - L., 1963. - P. 39.
24. Allen H. C. The Anglo-American relationships since 1783 - 1952 / H. C. Allen. - L., 1959. - P. 176.
25. Baylis J. Anglo-American defense relations 1939 - 1980: the special relationship / J. Baylis. - L., 1981. - P. 39.
26. Thorne Ch. Allies of a Kind. The United States, Britain and the War against Japan / Ch. Thorne. - L. : Hamish Hamilton, 1979. - P. 725.
27. Reynolds D. The Creation of the Anglo-American Alliance 1937 - 1941 / D. Reynolds. - L., 1981. - P. 67.
28. Danchev A. "On Specialness" / A. Danchev // *International Affairs*. - 1996. - Vol. 73. - P. 737-752.
29. Dickie J. "Special" No More. Anglo-American Relations: Rhetoric and Reality / J. Dickie. - L. : Weidenfeld & Nicolson, 1994. - P. 23.
30. Bossuat G. La France, l'aide américaine et la construction européenne (1944-1954) / G. Bossuat. - Paris : Imprimerie nationale, 1992. - 399 F.
31. Melandri P. La politique extérieure des États-Unis de 1945 à nos jours / P. Melandri. - Paris : PUF, 1995. - 310 F.
32. Renouvin P. Histoire des relations internationales / P. Renouvin. - Paris, 1965. - 485 F.
33. Поздеева Л. В. Англо-американские отношения в годы Второй мировой войны (1941 - 1945 гг.) / Л. В. Поздеева. - М. : Наука, 1969. - 552 с.

34. Яковлев Н. Н. США и Англия во Второй мировой войне / Н. Н. Яковлев. - М., 1961. - 271 с.
35. Уткин А. И. Дипломатия Франклина Рузвельта / А. И. Уткин. - Свердловск : Изд-во УрГУ, 1990. - 544 с.
36. Трухановский В. Г. Внешняя политика Англии в период Второй мировой войны (1939 - 1945) / В. Г. Трухановский. - М. : Наука, 1965. - 629 с.
37. Пик С. М. США - Велика Британія: "особливі відносини" / С. М. Пик. - К. : Знання, 2006. - С. 14.
38. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи європейська

ка Британія: Великобританія в європейських інтеграційних процесах / В. Ю. Крушинський. - К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2003. - 214 с.

39. Гончар Б. М. Сполучені Штати в системі зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії - еволюція "особливості" / Б. М. Гончар, Н. Л. Яковенко // Дослідження світової політики : зб. наук. праць. - Вип. 13. - К. : ІСЕМВ, 2000. - С. 3-12.

40. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство / Н. Л. Яковенко. - К. : Наук. світ, 2003. - С. 122.

T. Klynina

"SPECIAL" ANGLO-AMERICAN RELATIONS (1939 - 1949): THE HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

This article is devoted to the historiographical review of the American-British relations. The document analyzes the scientific achievements gained by foreign, former Soviet and Ukrainian historiography; several approaches to understanding the "special" relations was pointed out and issues requiring further consideration was emphasized.

Key words: "special" relations, USA, Great Britain, foreign, Ukrainian historiography.

© Т. Клинїна

Надійшла до редакції 29.10.2012

УДК 94(477) : 35207 "1870/1914"

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ 1870 - 1914 рр.

ВАДИМ КОРОБКА,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історичних дисциплін
Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

У статті аналізується корпус джерел з історії міського самоврядування Катеринославської губернії останньої третини ХІХ - початку ХХ ст., який складається з опублікованих та архівних матеріалів. Значна частина джерел міститься у фондах державних архівів Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та Луганської областей, а також Російського державного історичного архіву. Зведення віднайдених матеріалів за усталеним в історичній науці порядком розподілено на: 1) актові джерела, 2) діловодні документи, 3) статистичні матеріали, 4) періодику, 5) описово-статистичні видання. Високий рівень їх репрезентативності, інформаційної насиченості та достовірності дає можливість сформулювати доволі повне уявлення про міське громадське управління в Катеринославській губернії, його організацію та практику в межах зазначеного періоду.

Ключові слова: історичне джерело, міське самоврядування, Катеринославська губернія, актові й діловодні документи, статистичні матеріали, періодичні, неперіодичні та описово-статистичні видання.

Постановка проблеми. Ідея розбудови місцевого самоврядування стала складовою частиною новітнього українського державотворення. За нинішніх умов, коли Україна перебуває в перехідному стані, місцеве самоврядування є особливо важливим чинником становлення громадянського суспільства. Воно покликане сприяти подоланню відчуження народу від влади, має стати засобом розши-

рення демократичного простору. Пріоритетність відродження місцевого самоврядування зумовлюється його сучасним станом, що не відповідає стандартам цивілізованих країн, до яких прагне приєднатися Україна. Цей процес повинен спиратись як на вітчизняний, так і на зарубіжний муніципальний досвід. Суттєвий внесок у розробку теоретичного підґрунтя новітньої місцевої влади зможе зро-